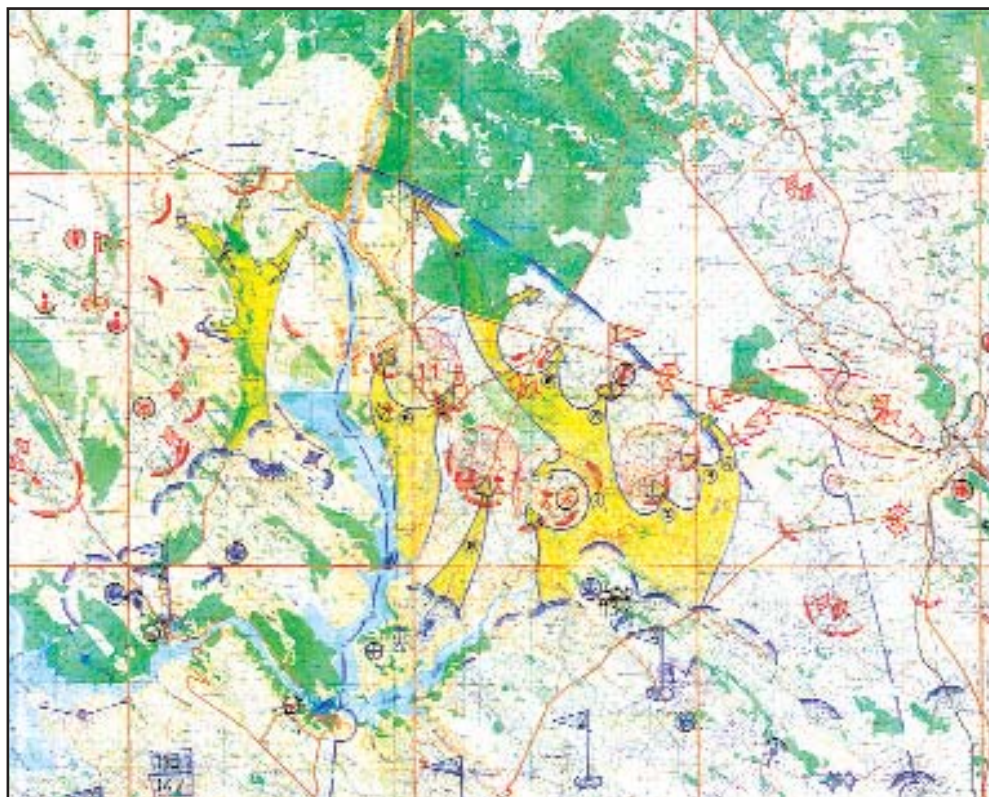

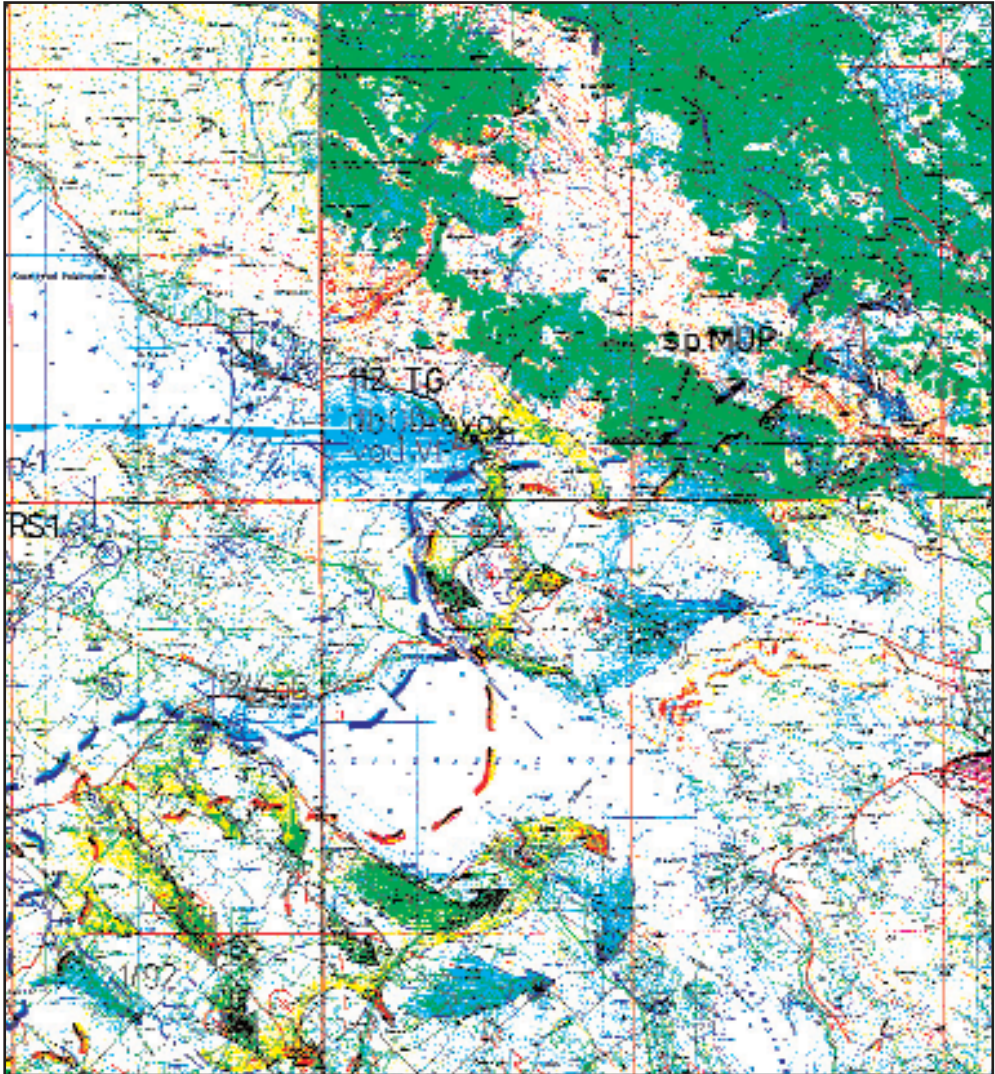
4. Opće vojno-političko stanje nakon sarajevskog primirja

Trećeg siječnja 1992. Sarajevskim primirjem⁴⁸ završen je sveobuhvatni rat u Hrvatskoj i postignut dogovor o dolasku snaga UN-a (UNPROFOR).⁴⁹ Na početku njihova raspoređivanja u četiri zaštićene zone (UNPA-zone Istok, Zapad, Sjever i Jug)⁵⁰, agresijom Srbije i Crne Gore, JNA i domaćih Srba započeo je rat u Bosni i Hercegovini⁵¹ i mandat UN-a je proširen na to novo područje sukoba.⁵² U sjeni toga rata, koji je poprimao sve veće i opasnije razmjere, u Hrvatskoj traje nesigurno primirje. Samostalna hrvatska država se polako konstituira, stvara se novo parlamentarno i demokratsko društvo, prelazi se s planskog na tržišno gospodarstvo, država dobiva svoje međunarodne attribute,⁵³ obnavlja svoju gospodarsku i finansijsku snagu. Istovremeno, srpsko topništvo iz Srbije, BiH, Crne Gore i s okupiranih hrvatskih područja nastavlja napadati hrvatske gradove i srpski pobunjenici protjeruju i ubijaju preostale Hrvate⁵⁴ na privremeno okupiranim područjima. Boravak snaga UN-a nije omeo srpske snage da nastave s protjerivanjem nesrpskog stanovništva i granatiranjem hrvatskih gradova. Postalo je jasno da UNPROFOR nema ovlasti, namjeru ni snagu za bilo kakvu djelotvornost, a najmanje za uključivanje okupiranih hrvatskih dijelova u sustav hrvatske države. Na okupiranom području događa se "etničko čišćenje" nesrba i pokušaji konstituiranja srpske paradržave. Teče dvosmjerni razvoj: Hrvatska je ustrajala na primjeni mandata UN-a⁵⁵ - poštivanju svoga suvereniteta i vraćanju pod ustavnopravni poredak svih dijelova državnog područja, dok su pobunjeni Srbi, uz punu potporu Beograda, nastojali okupirano područje pretvoriti u "suverenu državicu" koja bi se nakon spajanja s "RS" pripojila matici Srbiji.⁵⁶ Ta je paradržavica - "statelet", takozvana republika srpska krajina - kočila životne potrebe hrvatske države:

Slika 2: Vojno-redarstvena operacija "Miljevački plato"

promet s jugom, opskrbu vodom i energentima (nafta, struja), povratak prognanika i obnovu zemlje. Hrvatska je bila prisiljena, uz diplomatske napore (oni su isprva nailazili na nerazumijevanje i pritiske MZ),⁵⁷ poduzimati i ograničene vojne akcije na Miljevačkoj visoravni,⁵⁸ na Maslenici⁵⁹ i na brani Peruča.⁶⁰ Uz izgradnju državne uprave, diplomacije, gospodarstva, vojske i policije, pod međunarodnim pritiskom i embargom na oružje, RH je teško, ali stalno slijedila crtu kojom će dostići najvažniji cilj - punu neovisnost i oslobođanje državnog prostora. U danim međunarodnim okolnostima RH je bila suočena sa srpskim terorom i nepopustljivošću koju su u vrijeme akcije Maslenica osjetile i snage UN-a. Srbi su provalili u skladišta i uzeli teško oružje koje je bilo osigurano *dvostrukim ključem*.⁶¹ Hrvatska je morala kombinirati diplomatska i vojna sredstva, strpljivom i mudrom političko-diplomatskom aktivnošću osvojiti povjerenje MZ (UN, EU, OESS),⁶² a u trenucima koje je sama odabirala primijeniti i vojne akcije. Tako je polako prilazila svom cilju. Strategijom, nikad javno obznanjenom, koju su srpski pobunjenici s podsmijehom nazvali strategijom *mišjih ugriza*,⁶³ ojačavala je svoj strateški i gospodarski položaj, učvršćivala unutarnji i vanjski. Ograničenim

Slika 3: Vojno-redarstvena operacija "Maslenica"

vojno-redarstvenim akcijama u *ružičastim zonama*, koje su Ujedinjeni narodi priznali kao neosporni dio hrvatskog ozemlja,⁶⁴ vraćen je suverenitet nad ograničenim dijelovima teritorija, važnim za prometnu povezanost i opskrbu električnom strujom, od civilnih su ciljeva udaljene topničko-raketne prijetnje i oslabljena je strategija kojom se služila protivnička strana.⁶⁵ Ojačana je sigurnost gradova uz obalu i u unutrašnjosti zemlje, do tada ugroženih i od manjih kalibara neprijateljskoga topništva.

Posebno velika politička i vojna opasnost prijetila je od ujedinjavanja dviju srpskih "država" i "vojska" - "VRS" i "VRSK", i

Slika 4: Vojno-redarstvena operacija "Peruća"

stalne vojne i logističke pomoći SRJ.⁶⁶ Nadzor granica RH, zaustavljanje dolaska pojačanja iz Bosne i Hercegovine te SRJ, razdvajanje mandata UNPROFOR-a na snage koje će djelovati u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Makedoniji⁶⁷ bilo je od životne važnosti za RH. Potpisivanje Erdutskog sporazuma⁶⁸ i njegova implementacija,⁶⁹ živa aktivnost međunarodnih posrednika za bivšu Jugoslaviju (Vance, Owen, Stoltenberg),⁷⁰ niz sastanaka u Ženevi, Beču, Londonu, New Yorku, Tuđmanov mirovni prijedlog koji je 22. rujna 1993. iznio u Ujedinjenim narodima⁷¹ te izglasavanje Rezolucije 871. (1993.)⁷² znaci su te žive političke i diplomatske aktivnosti što ju je vodila Hrvatska s pobunjenim Srbima, međunarodnim posrednicima, organizacijama i svjetskim silama godine 1993. Te je godine u rezolucijama UN-a konačno i neopozivo potvrđena hrvatska suverenost na cijelom području, ostvareno je nekoliko ograničenih, ali vrijednih vojnih pobjeda koje su pokazale rast i sposobnost oružane sile da u kombinaciji s političkim sredstvima ostvari hrvatske državne ciljeve. RH je pokazala odlučnost da će ustrajati u obrani suverenih i demokratskih načela koje su srpski pobunjenici i SRJ (Srbija/Crna Gora) doveli u pitanje.

48. 2. siječnja 1992. u Sarajevu potpisano primirje koje je 3. siječnja stupilo na snagu - Rezolucija VS UN 727. od 8. siječnja 1992.: "...pozdravlja potpisivanje sporazuma o primjeni u Sarajevu potpisanog Sporazuma o modalitetima provođenja bezuvjetnog prekida vatre o čemu su obje strane postigle Sporazum 23. studenog 1991. u Ženevi (Tuđman-Kadijević). Sarajevsko primirje je s hrvatske strane potpisao ministar obrane Gojko Šušak, a u ime JNA general Andrija Rašeta.
49. 21. veljače 1992. VS UN-a donijelo Rezoluciju 743. o osnivanju snaga Ujedinjenih naroda za zaštitu u Hrvatskoj, UNPROFOR-a, mandat godinu dana.
50. Rezolucija 749. od 7. travnja 1992.: odluka o raspoređivanju snaga - sredinom svibnja 1992. UNPROFOR preuzima odgovornost u Sektoru istok, nakon toga u ostala tri sektora, tj. na okupiranim hrvatskim područjima.
51. 3. ožujka 1992. Vlada Bosne i Hercegovine je proglasila neovisnost; 7. travnja SAD su priznale novu Republiku Bosnu i Hercegovinu, koja je 22. svibnja 1992., uz Sloveniju i Hrvatsku, bila primljena u Ujedinjene narode; 5. travnja 1992. započinje srpska opsada (JNA i srpski pobunjenici) Sarajeva i rat u BiH.
52. Proširenje mandata UN-a na BiH - Rezolucija 752. od 15. svibnja 1992.
53. Rezolucijom 753. od 18. svibnja 1992. VS UN-a preporučuje da se Republika Hrvatska primi u članstvo UN-a - 22. svibnja 1992. RH postaje punopravnom članicom UN-a.
54. Prema službenim podacima UN-a, za vrijeme mandata UNPROFOR-a ubijeno je oko 600 hrvatskih građana i uništeno 210 000 stambenih objekata izvan UNPA-zona djelovanjem topničke vatre oružanih snaga tzv. RSK po civilnim objektima, izvješće Komisije za humanitarna pitanja UN-a, 50. zasjedanje od 17. 11. 1993. E/CN.4/1994./47.
55. Primjena mandata UN-a: reintegracija okupiranih područja - Rezolucija 762. od 30. 6. 1992. "ružičaste zone kao privremeno rješenje s ciljem brze uspostave kontrole hrvatske Vlade nad tim prostorom". Rezolucija 780. od 6. 10. 1992.: "uvoz, izvoz, tranzit u području RH pod zaštitom UN-a (UNPA), može se izvršiti samo uz odobrenje Vlade RH... izuzev nužne humanitarne i medicinske pomoći..."
56. Sporazum o zajedničkom djelovanju "RSK" i "RS" postignut 29. 5. 1993., a referendum o pripajanju "RSK" "RS" i stvaranju "jedinственe srpske države zapadno od Drine" 20. 6. 1993. Na pitanje: "Jeste li za samostalnost RSK, ujedinjenje s RS i kasnije s drugim srpskim područjima", sa "za" je odgovorilo 98,6 % glasača, prije toga su srpski generali iz BiH i oni s okupiranih područja RH potpisali Sporazum o vojnoj pomoći u slučaju napada na bilo koji dio "zapadne Srbije"... "Zajednička odbrana 'koridora' u Bosanskoj Posavini i učešće Vojske Republike Srpske u odbrani Severne Dalmacije i Like tokom 1993. ono je što je najvrednije u odnosima SVK i VRS". M. Sekulić, *Knin je pao u Beogradu*, Nidda Verlag 2000., str.167.
57. Rezolucija 802. od 25. siječnja 1993. - osuda hrvatskog napada na srpsku krajinu - operacija Maslenica.
58. 21. lipnja 1992. - oslobađanje Miljevačke visoravni kako bi se dalmatinski gradovi (Šibenik, Skradin, Vodice, Biograd) pošteđjeli od topničkih napadaja.
59. 22. siječnja 1993. akcija Maslenica omogućila je nakon srpskog rušenja Masleničkog mosta, 1991., postavljanje, prvo, pontonskog, a onda i gradnju novog Masleničkog mosta, i označila kraj prometne izoliranosti Dalmacije.
60. 27. siječnja 1993. oslobađanje brane Peruća, koju su srpski pobunjenici minirali

- u želji da potope prostor nizvodno - u opasnosti je bilo više desetaka tisuća civila; iako je eksploziv aktiviran, brzom akcijom HV spriječena je velika ekološka katastrofa.
61. Rezolucija 807. od 19. veljače 1993. kojom se izražava odlučnost UN-a da osigura sigurnost snagama UNPROFOR-a.
  62. Povjerenje UN-a prema hrvatskoj kooperativnosti - Rezolucija 908. od 31. 3. 1994. kojom se "jamči i potvrđuje potpora VS UN-a teritorijalnom integritetu i suverenitetu RH... hvale započeti mirovni procesi (na tri mjesta iskazuje se pohvala RH).
  63. Ograničene napadne vojno-redarstvene operacije koje su Srbi nazvali strategijom "mišjih ugriza" jer su ih držali znakom slabosti hrvatske vojne sile koja se nije kadra uhvatiti u koštac sa srpskom vojskom -pobunjeni su Srbi u RH, naravno, računali na pomoć "vojske iz RS te Srbije i Crne Gore".
  64. Rezolucija 762. od 30. lipnja 1992. kojom se osnivaju "ružičaste zone", okupirana područja uz UNPA-zone, neosporni dio koji se morao što prije vratiti pod jurisdikciju hrvatskih vlasti.
  65. "Strategija realne prijetnje" ili "strategija odmazde" koju je u Beogradu u kolovozu 1993. predstavio general-potpukovnik Radovan Radinović, vojni teoretičar bivše JNA, načelnik Uprave za strategijske studije i politiku odbrane Ministarstva odbrane SRJ - strategija vojnog odvratanja teškim topništvom i raketama po civilnim ciljevima u Hrvatskoj, zamišljena kao konačni odgovor Hrvatskoj koja se nalazi u strategijski nemogućem položaju i "osuđena je kao država u dugoj agoniji - umrijeti" (citao R. Radinović iz njegove analize strategijske situacije).
  66. Ujedinjavanje vojska RS i RSK - sve do 1995. postojala je suradnja i izravno sudjelovanje postrojba iz RSK u RS - za bitke u bosanskoj Posavini 1992. i oko Bihaća 1994. i 1995. i postrojba RS u Hrvatskoj - Lika, sjeverna Dalmacija, zapadna Slavonija.
  67. Rezolucijom 871. od 4. listopada 1993.; uspostavljena su tri subordinirana zapovjedništva UNPROFOR-a - za Hrvatsku, BiH i Makedoniju, i tako je konačno razdijeljen mandat UNPROFOR-a na tri suverene države.
  68. Erdutski sporazum 15./16. srpnja 1993. potpisnici su s hrvatske strane Ivica Mudrinić, sa srpske strane S. Jarčević, svjedok Kurt Vollebeck, za vojni dio gen. Petar Stipetić, gen. Novaković, svjedok UN-a gen. Raulph Wahlgren.
  69. Dokument UN-a S/26233 - Dodaci sporazumu iz Erduta od 15. srpnja 1993. o povlačenju vojno-redarstvenih snaga RH iz područja oslobođenog u operaciji Maslenica najkasnije do 31. srpnja 1993. i o preuzimanju nadzora od snaga UN-a.
  70. Vance-Owenov mirovni plan za Bosnu i Hercegovinu iz siječnja 1993.
  71. Mirovni plan predsjednika RH dr. Franje Tuđmana koji je izložio u Glavnoj skupštini UN-a 28. rujna 1993.
  72. Rezolucija 871. od 4. listopada 1993.